

Afbouwen in de publieke ontwerppraktijk

Een open marktconsultatie over
het bewust afbouwen en
beëindigen van wat niet meer
werkt.

PONT nodigt publieke professionals, ontwerpers, onderzoekers en andere betrokkenen bij maatschappelijke transitie uit om mee te denken over afbouwen in de publieke ontwerppraktijk. We zoeken ervaringen, uitdagingen en voorbeelden rond het bewust stoppen van wat niet meer werkt. Reageren kan tot 6 oktober.

Ambtenaren en ontwerpers hebben beide een grote voorliefde voor 'vaktaal' binnen hun eigen specifieke domein. De taal - en ook de waardevolle logica er achter - verschilt echter behoorlijk van elkaar. Wanneer zij samenwerken begrijpen ze elkaar dan ook niet altijd. Wanneer zij samenwerken aan een ontwerpende aanpak vinden zij het beide bovendien lastig om passende woorden te geven aan die aanpak.

Waarom willen we leren van jouw ervaring en perspectief op afbouwen?

Maatschappelijke transities gaan niet alleen over het bedenken van nieuwe, alternatieve manieren van zijn en leven. Ze vereisen ook dat we bestaande praktijken, structuren en culturen afbreken, afbouwen en loslaten. Veel dingen die we lange tijd als normaal, sociaal aanvaardbaar en wenselijk hebben beschouwd, zijn dat in de toekomst misschien niet meer.

Met onze focus op 'het nieuwe' – alternatieve middelen, technologieën of toekomstvisies – vergeten we om actief afstand te nemen van 'het bestaande'. En in een overgangperiode is dat ook logisch. Maar er komt een moment dat bewust stoppen de ruimte kan scheppen om het nieuwe volledig te omarmen. Dit bewust loslaten kan gepaard gaan met 'transitiepijn'. Loslaten is niet altijd makkelijk en niet iedereen is op hetzelfde moment klaar om los te laten.

Wat is afbouwen in de publieke ontwerppraktijk?

Afbouwen in publieke ontwerppraktijken betekent:

- Kritisch beoordelen welke interventies, kennis en vaardigheden bijdragen aan duurzamere systemen versus welke de status quo bestendigen
- Ruimte maken voor nieuwe praktijken door oude te beëindigen of te transformeren
- Ont-leren van ingesleten patronen, procedures en denkwijzen
- Bewust loslaten van wat niet meer werkt, ook al voelt dat oncomfortabel

In publieke organisaties gebeurt afbouwen nu nog meestal ad hoc, onder druk van omstandigheden, of als onderdeel van bezuinigingen. Zelden is het een bewuste, ontworpen keuze.

Een ontwerpende benadering van afbouwen

Een ontwerpende aanpak van afbouwen zou kunnen helpen om:

- Systematischer te kijken naar wat kan worden afgebouwd en losgelaten
- Bewuster keuzes te maken over wat wel en niet behouden blijft
- Meer aandacht te geven aan de menselijke kant van loslaten
- Ruimte te ontwerpen voor nieuwe praktijken en werkwijzen
- Transitiepijn te (h)erkennen en daar constructief mee om te gaan

Denk mee!

PONT wil een 'Afbouwwerkplaats' ontwikkelen: een plek waar kennis, tools en werkvormen worden ontwikkeld om publieke organisaties te helpen bij het bewust afbouwen van wat niet meer werkt. Voordat we hier verder vorm aan geven leren we graag uit de praktijk wat de belangrijkste uitdagingen en behoeften zijn. Via deze open marktconsultatie nodigen we je uit om ervaring en kennis te delen om daarmee te zorgen dat PONT iets ontwikkelt waar de praktijk ook echt wat aan heeft. We vragen je om schriftelijke input aan de hand van de volgende vragen:

1. Herken je het vraagstuk en kun je uitleggen waarom (niet)?
2. Wat zie jij als grootste uitdaging rondom dit vraagstuk en kun je dit illustreren met een concreet voorbeeld?
3. Waar heb jij behoefte aan als het gaat om dit vraagstuk?
4. Ken je goede voorbeelden van publieke ontwerppraktijken waarbinnen bewust onderdelen zijn afgebouwd en wil je die met ons delen?

Je kunt je reactie tot en met 6 oktober einde dag mailen aan femke.coops@dutchdesignfoundation.com. Het is niet nodig om alle vragen te beantwoorden; reageer gerust alleen op wat je aanspreekt.

Wat doen we met de resultaten?

De resultaten gebruiken we om te bepalen of en hoe we een Afbouwwerkplaats gaan ontwikkelen en tot wat voor tools en/of werkvormen zo'n werkplaats zou moeten leiden.

Alle deelnemers ontvangen bovendien een geanonimiseerd verslag van de opbrengsten.

Deze marktconsultatie is onderdeel van PONT (De Publieke Ontwerppraktijk), een programma van Dutch Design Foundation dat de samenwerking tussen ontwerpers en publieke professionals versterkt.

Achtergrond & bronnen

- Berg, Marije vd (2021) - [Stop. Stopstrategie voor organisaties](#)
- Bogner et al.- over transitiepijn
 - Bogner, K., Kump, B., Beekman, M., & Wittmayer, J. (2024). Coping with transition pain: An emotions perspective on phase-outs in sustainability transitions. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 50, 100806.
- Coops et al. - over ontwerpen van ruimtes om los te laten
 - Coops, F., Bogner, K., & Hummels, C. (2024). Letting go in sustainability transitions: designing spaces for the unavoidable companion of change. In *Routledge Handbook of Sustainable Design* (pp. 493-504). Routledge.
- Elzen, Floor vd (2024) - [Stoppen om transitie te versnellen. Amsterdamse lessen voor het werken aan afbouw. \(Drift for transition\)](#)
- Frankowski et al. (2021) - [Omgaan met verlies in transitie. Voorbij een focus op koplopers. \(NSOB\)](#)
- Van Oers (2024) - over ont-leren in transitieprocessen
 - van Oers, L. M. (2024). UNLEARNING UNSUSTAINABILITY: Facilitating phase-out in sustainability transitions in the Dutch food system (Doctoral dissertation, Utrecht University).
- PONT praktijkervaring